

eur puls.ro

Recomandări

pentru Strategia UE de integrare a romilor

EMANUELA IGNĂȚOIU-SORA

Europuls este o organizație de tineri români interesați de afaceri europene și de poziția României în cadrul Uniunii Europene. Scopurile ei sunt : îmbunătățirea cunoștințelor românilor despre Uniunea Europeană și încurajarea unei mai bune comunicări despre România la nivel european prin schimburi de idei și de cele mai bune practici. Europuls publică articole și analize de calitate pe site-ul www.europuls.ro, organizează dezbateri, seminarii și conferințe.

***Emanuela Ignățoiu-Soralu** crează de mai mult timp pe problematica romilor. În 2010 și-a prezentat teza de doctorat pe tema „Construcția unui regim legal de protecție a romilor” în cadrulul programului doctoral al Institutului Universitar European din Florența.*

Acest raport analizează Cadrul European pentru Strategiile Naționale de Integrare a Romilor până în 2020. Raportul discută adoptarea acestui document, conținutul său și reformele pe care le introduce acest nou instrument în comparație cu alte inițiative care au fost implementate până în prezent în beneficiul romilor.

Mai mult, documentul conturează o serie de recomandări cu obiectivul de a amplifica efectele Cadrului European, pentru a îmbunătăți condițiile de viață ale romilor.

Sumar

Introducere	3
Romii și Uniunea Europeană	4
Cadru UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020	5
Adoptarea	5
Cadrul European pentru integrarea romilor	6
Reforme introduse de cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor	7
Reafirmarea luptii împotriva discriminării	7
Soluții pentru o mai bună folosire a fondurilor europene	8
Un mecanism necesar de monitorizare	9
Îmbunătățiri necesare și recomandări pentru proiectul Cadrului	10
Măsuri vagi și obiective reduse	10
Educație	10
Ocuparea forței de muncă	11
Sănătate	11
Implicare insuficientă din partea romilor	11
Tăcerea asupra mobilității romilor în interiorul Uniunii Europene	12
Strategiile naționale: un instrument eficace? Cazul României	13
Concluzii	15
Bibliografie	16

Introducere

Aproximativ 10-12 milioane de romi trăiesc în Uniunea Europeană. Deși sunt prezenți în aproape toate statele membre, numărul lor variază în funcție de fiecare țară.

Denumirea de „romi” este un termen-valiză folosit pentru a desemna o varietate de grupuri, cu diferențe de istorie, limbă, cultură, religie, stiluri de viață, organizare socială și grade de integrare. Anumite caracteristici par a fi, însă, comune diverselor grupuri: legături familiale strânse, adeziune la comunitate, păstrarea activităților tradiționale și considerarea propriilor obiceiuri ca fiind sacre în raport cu cele ale altor comunități.

Este de notat faptul că nu există definiții și descrieri ale romilor care să fie acceptate în mod universal și că există multe dezbateri la nivel academic asupra a numeroase chestiuni: dacă romii au o origine comună unică, dacă formează o minoritate, dacă pot fi desemnați drept minoritate etnică, națională sau europeană, etc.

Preocupările academice nu pot însă ignora faptul că, potrivit indicatorilor socio-economici, romii reprezintă unul dintre cele mai defavorizate grupuri din cadrul UE. Segmente importante din populațiile de romi se confruntă cu numeroase probleme: șomaj ridicat, sănătate precară, nivel scăzut de școlarizare, locuințe improprii. Trebuie amintite și cazurile de discriminare împotriva lor, precum și existența frecventă a unor bariere juridice și administrative. Amintim și că atitudinile de respingere și intoleranță îndreptate împotriva romilor s-au intensificat, dar și faptul că tensiunile dintre romi și alte populații din statele membre cresc constant, pe motiv că romii ar exploata copii sau ar face trafic cu carne vie, ar face evaziune fiscală sau ar constitui o povară pentru sistemele de protecție socială din diversele țări.

Din păcate, o creștere recentă a mobilității înregistrate în rândul romilor, care pleacă din statele membre noi înspre statele membre vechi, precum și eșecul a aproape două decade de politici pentru romi, au înrăutățit și mai mult situația.

Spania este statul membru vechi cu cea mai mare comunitate de romi (cca. 725.000).

Comunități numeroase de romi trăiesc și în Statele membre noi:

Ungaria (cca. 700.000), Bulgaria (cca. 750.000), sau România (cca. 1 850 000).

Trebuie subliniat că statisticile privind numărul romilor din diverse țări nu sunt lipsite de controverse (există discrepanțe majore între statisticile oficiale (care nu sunt întotdeauna disponibile) și estimări din alte surse.

Romii și Uniunea Europeană

Trebuie știut că instituțiile europene se preocupă pentru situația romilor de mai multă vreme. Parlamentul european, în special, a arătat interes pentru situația romilor cel puțin din anii '80, când a adoptat mai multe rezoluții pe diverse chestiuni, cum ar fi situația țiganilor nomazi din Statele membre, școlarizarea copiilor romi.

Dar această preocupare pentru romi la nivelul UE a crescut mai ales în timpul procesului de adeziune al statelor din Europa Centrală și de Est. În cadrul acestui proces, și pentru a răspunde cerințelor fixate prin criteriile de la Copenhaga, statele candidate au fost rugate să îmbunătățească situația romilor de pe teritoriul acestora. Comisia europeană a început să monitorizeze modul în care statele candidate își îndeplineau obligațiile prin intermediul unor rapoarte pentru fiecare stat candidat, adoptate în fiecare an. Această monitorizare era importantă dat fiind faptul că UE își dorea ca Europa Centrală și de Est să fie o regiune sigură (din punct de vedere economic și politic) și că multe fonduri erau direcționate către romi prin intermediul programului PHARE.

Interesul arătat de UE pentru romi nu a scăzut o dată cu aderările din 2004 și 2007, în ciuda unor voci care susțineau contrariul. Aceasta a fost posibilă datorită unor noi instrumente adoptate la nivelul UE, în special a Directivei 2000/43/CE.

Astfel, instituțiile UE au continuat să aibă inițiative importante la adresa romilor. Parlamentul European, de exemplu, a adoptat un număr de rezoluții (rezoluțiile din 2008 privind situația femeilor rome din UE și în legătură cu o strategie europeană pentru romi; rezoluția din 2009 privind situația socială a romilor și îmbunătățirea accesului la piața muncii din UE). Și Comisia europeană a sprijinit mai multe inițiative, printre care se numără și Platforma europeană pentru incluziunea romilor din 2009, al cărei scop principal este să sprijine schimbul de bune practici dintre statele membre în legătură cu incluziunea romilor, să facă analize și să încurajeze cooperarea dintre toate părțile interesate de situația romilor. O altă inițiativă importantă a Comisiei Europene este organizarea anuală, începând cu 2008, a unor summituri europene privind romii.

Majoritatea măsurilor și a inițiativelor privind romii la nivelul UE sunt luate cu scopul de a lupta împotriva discriminării sau de a lupta împotriva sărăciei, de a micșora diferența dintre romi și majoritate și de a promova incluziunea socială a romilor.

Cadru UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor până în 2020

Adoptarea

Prin rezoluțiile sale, Parlamentul European i-a cerut Uniunii Europene să adopte o Strategie Europeană ce privește romii. Parlamentul European a adoptat în acest sens, la 31 ianuarie 2008, o rezoluție axată pe necesitatea și relevanța unei astfel de strategii la nivelul Uniunii Europene. Potrivit Parlamentului European, o astfel de inițiativă este justificată prin numărul important de romi care trăiesc în UE și prin faptul că romii reprezintă o comunitate pan-europeană lipsită de un stat național. De asemenea, o altă motivație ar fi gama largă de instrumente pusă la dispoziția Uniunii Europene pentru lupta împotriva discriminării și îmbunătățirea accesului romilor la ocuparea forței de muncă, la o educație calitativă, etc.

În ciuda numeroaselor cereri venite din partea Parlamentului European și din mediul ONG pentru o astfel de strategie, Comisia Europeană a propus abia

În afară de voința politică exprimată deschis, există alte aspecte care ar determina adoptarea Cadrului European:

- Demografic: Populația romilor este tânără (35,7% romi au sub 15 ani, comparativ cu 15,7% din populația UE în ansamblu), și, ca atare, reprezintă o proporție semnificativă în creșterea forței de muncă în viitor.
- Economic: integrarea romilor pe piața forței de muncă ar crește productivitatea economică și ar reduce plățile guvernamentale de asistență socială. Conform unui studiu al Băncii Mondiale, beneficiile fiscale ale integrării romilor pe piața forței de muncă ar fi de 175 de milioane de euro anual pe țară (Banca Mondială, Incluziunea Romilor: o oportunitate economică pentru Bulgaria, Republica Cehă, România și Serbia, septembrie 2010).
- Politic: prin mobilitatea sporită a romilor, părăsind țările Europei Centrale și de Est pentru statele membre din vest, romii au generat numeroase tensiuni politice. În cadrul incidentului cel mai recent, în 2010, guvernul francez a expulzat aproape 1.000 de romi cu cetățenie română și bulgară. Acest lucru a creat preocupări serioase la nivelul UE și a îndemnat Comisia să ia măsuri.

în data de 5 aprilie 2011 adoptarea unui Cadru UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor printr-un comunicat al Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor (COM (2011) 173/4).

Această strategie care urmează să fie adoptată la reuniunea Consiliului din iunie 2011 are șanse reale de succes, mai ales că obiectivul Președinției maghiare (actuala președinție a UE) este de a încuraja statele membre să adopte un cadru european pentru strategiile naționale de integrare a romilor. (Declarație de presă a Președinției Ungare, "Creating a European Roma policy").

Cadrul European pentru integrarea romilor

Cadrul propus prevede o perioadă de zece ani pentru a modifica semnificativ condițiile de viață ale romilor. Mai precis, Cadrul European identifică patru obiective în vederea integrării europene a romilor, considerate a fi standarde minime: accesul la educație, ocuparea forței de muncă, asistență medicală și accesul la locuințe.

În conformitate cu Directiva 2004/43/CE, statele membre au deja obligația de a le oferi romilor, ca și cetățeni ai Uniunii Europene, acces nediscriminatoriu la educație, ocuparea forței de muncă, formare profesională, locuințe, protecție socială și asistență medicală. Cu toate acestea, Cadrul European propus de Comisie merge dincolo de legislația UE și de măsurile propuse până acum. Spre exemplu, *2005-2015, Deceniul de Incluziune a Romilor* a fost înființat cu scopul de a îmbunătăți statutul socio-economic și incluziunea socială a romilor. Comparativ, semnării Cadrului European consideră Cadrul UE un document important pentru că, în ciuda numeroaselor măsuri adoptate în ultimii ani, „schimbările sunt ne semnificative în viața de zi cu zi a majorității romilor”, iar „măsurile ferme și direct proporționale cu nevoile romilor nu sunt încă implementate pentru a combate problemele sociale și economice ale romilor din Uniunea Europeană” (Comunicarea Comisiei, COM (2011) 173/4). De asemenea, Cadrul European vizează prelungirea acțiunilor care vizează situația romilor pe o perioadă de încă 5 ani după sfârșitul Deceniului de Incluziune a Romilor.

Însă cel mai important aspect, valoarea adăugată a Cadrului European, este rolul mai însemnat al Comisiei în monitorizarea și promovarea integrării romilor. Măsurile propuse să reformeze procedurile de finanțare și punerea în aplicare a unui mecanism de monitorizare sunt indicatori clari ai rolului crescut al Comisiei. Cadrul UE propus pentru strategiile naționale de integrare a

romilor se diferențiază de alte instrumente prin introducerea anumitor reforme importante, care vor fi discutate mai jos.

Reforme introduse de cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor

ONG-urile care se concentrează asupra problemelor romilor (precum Asociația Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului) au criticat intens Comisia Europeană pentru favorizarea luptei împotriva excluderii sociale și economice în detrimentul excluderii rasiale și a discriminării. Cu toate acestea, exprimăm următoarele considerente:

Cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor nu ignoră lupta împotriva discriminării

Pe tot parcursul proiectului Cadrului European se fac numeroase referiri asupra faptului că în Europa romii „se confruntă în viața de zi cu zi cu prejudecăți, discriminare, intoleranță [...]”. De asemenea, documentul subliniază că „statele membre trebuie să se asigure că romii nu sunt discriminați, din contră, ei trebuie tratați ca oricare alt cetățean european, beneficiind de acces egal la toate drepturile fundamentale așa cum este menționat în Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale”. Astfel, Cadrul UE pentru strategiile naționale de integrare a romilor nu ignoră lupta împotriva discriminării romilor, dimpotrivă, consideră că integrarea economică și socială reprezintă un instrument important pentru a combate discriminarea. (Comunicarea Comisiei, COM (2011) 173/4).

„Integrarea romilor ar putea [...] menține un climat de o mai mare deschidere a publicului larg față de romi și, astfel, ar contribui la integrarea lor armonioasă în comunitățile din care fac parte”.

Favorizând integrarea socio-economică a romilor, cadrul UE poate avea un impact pozitiv profund asupra situației romilor și asupra relației lor cu populațiile majoritare.

Intoleranța față de romi este adesea cauzată de temerile populațiilor majoritare, pentru care romii nu ar fi dispuși să-și câștige singuri existența, din contră, s-ar folosi ilegal de beneficiile sociale și ar evita impozitarea. O integrare adecvată, corespunzătoare, în care romii și-ar trimite

copiii la școală, ar munci și ar plăti taxe, nu ar face decât să reducă exemplele de discriminare împotriva romilor.

Cadrul UE pentru Strategiile Naționale de Integrare a Romilor propune soluții pentru o mai bună folosire a fondurilor europene

Uniunea Europeană a acordat fonduri importante pentru romi pe perioada proceselor de extindere. Cu toate acestea, rezultatele nu au fost satisfăcătoare. Mai mulți factori care au afectat schemele de finanțare sunt: lipsa unei strategii globale, decizia de a finanța proiecte limitate (în timp, dar și cu privire la rezultatele așteptate) în loc de proiecte integrate și pe termen lung; lipsa de know-how și de capacități administrative ale autorităților manageriale; dificultăți administrative în combinarea fondurilor; proceduri complexe pentru a accesa fondurile. Comisia încearcă să abordeze unele dintre aceste probleme prin intermediul Cadrului UE și încearcă să propună soluții pentru o mai bună utilizare a fondurilor europene. Aceasta înseamnă că atât Comisia Europeană cât și statele membre vor trebui să reformeze unele aspecte.

26,5 milioane euro din fondurile europene sunt programate să susțină eforturile statelor membre în domeniul incluziunii sociale, deci și pentru integrarea romilor.

Statele membre sunt încurajate să se folosească mai bine de asistența tehnică a UE în vederea îmbunătățirii capacităților de gestionare și de evaluare. De asemenea, acestea sunt încurajate să încredințeze gestionarea și implementarea unor părți ale programelor lor unor organisme intermediare (organizații internaționale, organisme de dezvoltare regională, biserici și organizații sau comunități religioase, ONG-uri cu experiență dovedită în integrarea romilor). Comisia va trebui, de asemenea, să ia unele măsuri de reformare. De exemplu, odată ce statele membre își vor elabora strategiile naționale pentru integrarea romilor, Comisia a decis să examineze cu celeritate cererile pentru modificarea programului și să simplifice procedurile pentru acordarea de finanțări. Comisia intenționează de asemenea să abordeze și problema barierelor ce pot apărea în utilizarea eficientă a fondurilor politicii de coeziune ce sprijină integrarea romilor și să exploreze posibilitatea de a folosi stimulente pozitive pentru a remedia inegalitățile.

În ciuda acestor intenții, trebuie să se aibă în vedere faptul că finanțarea UE va avea rolul de a completa resursele financiare puse la dispoziție de către statele membre. De asemenea, este

important să subliniem faptul că nu vor fi create fonduri speciale pentru romi și că toate fondurile vor fi acordate prin utilizarea mecanismelor deja existente.

Cadrul UE pentru Strategiile Naționale de Integrare a Romilor pune în aplicare un mecanism necesar de monitorizare

Un element pozitiv important adus de Cadrul UE este intenția de a pune în funcțiune un „mecanism de monitorizare robust”. Scopul este de a se asigura că se obțin rezultate tangibile, că banii alocați ajung la beneficiarii finali și că există progrese înspre realizarea obiectivelor UE de integrare a romilor.

Mai precis, există o dimensiune instituțională a mecanismului de monitorizare și o dimensiune temporală: statele membre vor trebui să desemneze un punct național de contact, cu autoritatea de a coordona elaborarea și punerea în aplicare a strategiei; în același timp, Comisia va prezenta un raport anual Parlamentului European și Consiliului despre progresele în ceea ce privește integrarea populației rome în statele membre.

De asemenea, există o foaie de parcurs ce trebuie urmată până în primăvara anului 2012: statele membre sunt invitate să pregătească sau să-și revizuiască strategiile naționale și să le prezinte Comisiei până la sfârșitul anului 2011. În primăvara anului 2012, Comisia va evalua aceste strategii și va raporta Parlamentului European și Consiliului despre progresele înregistrate.

Aceste măsuri sunt un progres evident, însă cu toate acestea, ele pot fi îmbunătățite: după anul 2012 nu este clar când și cui statele membre vor raporta despre progresele realizate. Cel mai important de remarcat, nu există nicio sancțiune clar menționată în cazul în care statele membre nu reușesc proiectarea sau implementarea cu succes a strategiilor naționale.

Proiectul Cadrului UE identifică în mod corect dificultatea obținerii datelor exacte, detaliate și complete privind situația romilor din statele membre ca un obstacol major pentru evaluarea cu succes a măsurilor luate. Pentru a rezolva această problemă, Comisia propune ca Agenția pentru Drepturi

Statele membre vor trebui să desemneze un punct național de contact, cu autoritatea de a coordona elaborarea și punerea în aplicare a strategiei; în același timp, Comisia va prezenta un raport anual Parlamentului European și Consiliului despre progresele în ceea ce privește integrarea populației rome în statele membre.

Fundamentale să lucreze împreună cu statele membre, în scopul de a dezvolta mecanisme de monitorizare care pot oferi o analiză comparativă a situației romilor pe teritoriul Europei.

O propunere inovatoare avansată de către Comisie este abordarea teritorială a colectării datelor și, mai precis, identificarea micro-regiunilor și cartierelor dezavantajate prin folosirea unor indicatori socio-economici și teritoriali: nivel scăzut de educație, șomajul de lungă durată, etc.

Îmbunătățiri necesare și recomandări pentru proiectul Cadrului

Măsuri vagi și obiective reduse

Scopul principal al Cadrului UE este de a reduce diferența dintre romi și restul populației în cele patru domenii vizate pentru atingerea unor standarde minime: educație, ocuparea forței de muncă, sănătate și locuințe. Chiar dacă scopul principal este semnificativ obiectivele intermediare și măsurile propuse pentru atingerea acestui scop sunt imprecise și inadecvate.

Educație

De exemplu, în ceea ce privește educația, scopul enunțat este ca toți copiii romi să urmeze cel puțin școala primară. Considerăm acest scop inadecvat și sugerăm că obiectivul minim care ar trebui să fie realizat este ca toți copiii romi să urmeze gimnaziul. Acesta este un obiectiv minim în cazul în care Cadrul UE își propune să aibă un impact semnificativ. Mai mult decât atât, cum ocuparea forței de muncă reprezintă unul dintre domeniile avute în vedere de cadru, nu este pragmatic să ne așteptăm ca romii care au finalizat doar învățământul primar să aibă vreo șansă să intre pe piața forței de muncă.

Considerăm acest scop inadecvat și sugerăm că obiectivul minim care ar trebui să fie realizat este ca toți copiii romi să urmeze gimnaziul.

Ocuparea forț ei de muncă

Cadrul statuează că statele membre trebuie să asigure romilor „acces complet, într-un mod nediscriminatoriu la piața muncii și la instrumente și inițiative de auto-angajament” (Comunicare din partea Comisiei, COM (2011) 173/4). De asemenea, cadrul face sugestii punctuale pentru a încuraja accesul la micro-credite și angajarea de funcționari romi calificați. Totuși, Cadrul EU ar trebui să prevadă acțiuni cât mai concrete, ca de exemplu păstrarea ocupațiilor tradiționale și recunoașterea competențelor practice în absența diplomelor.

Cadrul EU ar trebui să prevadă acțiuni cât mai concrete, ca de exemplu păstrarea ocupațiilor tradiționale și recunoașterea competențelor practice în absența diplomelor..

Sănătate

Statele membre ar trebui să le asigure romilor accesul la servicii de sănătate de calitate, servicii de prevenire și sociale la un nivel similar și în aceleași condiții ca și pentru restul populației. Însă aceste standarde sunt greu de atins pentru că cele mai multe studii compară situația romilor cu media UE și nu cu situația fiecărei țări. Mai mult, în țările din Europa Centrală și de Est, moștenirea comunismului și a tranziției are încă un impact important asupra societății: în aceste țări, sistemul de sănătate nu este complet funcțional și întreaga populație suferă din cauza aceasta. De aceea, toate măsurile trebuie luate considerând îmbunătățirea condițiilor pentru întreaga populație (populația majoritară și minoritățile) în ceea ce privește sănătatea, dar și accesul la piața muncii, educație și locuințe. Această viziune comprehensivă poate avea un impact în reducerea tensiunilor și în creșterea nivelului de intoleranță a populațiilor majoritare față de romi.

Implicare insuficientă din partea romilor

Cadrul EU nu tratează nevoia de a-i integra pe romi pentru a realiza incluziunea lor socială și economică. Spre exemplu, este subliniat faptul că părinții romi ar trebui să participe în toate aspectele legate de educația copiilor lor. De asemenea, proiectul de Cadru are obiectivul de a întări societatea civilă romă, în special acordându-le un rol important în cadrul Platformei europene pentru includerea romilor, care va furniza Comisiei reacții despre rezultatele

acțiunilor la nivel național. Însă, scopul integrării sociale și economice nu poate fi realizat în totalitate fără o „schimbare a mentalității majorității și a membrilor comunităților roma” (Comunicare din partea Comisiei, COM (2011) 173/4). Chiar dacă proiectul Cadrului menționează acest scop, nu reușește să-l trateze.

De aceea, câteva măsuri lipsesc din textul Cadrului propus: în primul rând, este necesară o consultare directă a comunităților, nu prin intermediari (ca ONG-urile din domeniu). O posibilă soluție ar fi finanțarea și consultarea regulată a asociațiilor locale care au un istoric demonstrat al eforturilor depuse în cadrul și în folosul respectivelor comunități. În al doilea rând, o schimbare semnificativă în atitudinile romilor nu poate fi realizată decât prin abordarea și examinarea tradițiilor patriarhale (ca de exemplu, căsătoria de la o vârstă fragedă, imposibilitatea accesului la educație pentru cele mai multe femei și fete roma, etc).

Tăcerea asupra mobilității romilor în interiorul Uniunii Europene

Se poate considera că aspectul negativ major al Cadrului EU pentru integrarea romilor este incapacitatea de a discuta mobilitatea romilor în interiorul Uniunii și de a condamna măsurile represive luate de către guvernele din vechile state membre ca reacție la mobilitatea crescută a romilor.

În primul rând, proiectul Cadrului nu reușește să ia în considerare diferitele categorii de romi din UE și problemele specifice ale romilor care sunt cetățeni europeni și trăiesc în statele lor membre, romii care sunt cetățeni europeni și trăiesc ilegal în alte state UE, romi care sunt cetățeni ai statelor terțe și romi care sunt cetățeni ai statelor candidate. Singurele

Se poate considera că aspectul negativ major al Cadrului EU pentru integrarea romilor este incapacitatea de a discuta mobilitatea romilor în interiorul Uniunii și de a condamna măsurile represive luate de către guvernele din vechile state membre ca reacție la mobilitatea crescută a

categorii luate în considerare de către Cadrul UE par a fi romii care sunt cetățeni UE și trăiesc în țara lor și romii din țările candidate și vecine. Această abordare este problematică pentru diferite motive, însă se pot propune o serie de soluții:

- Neluând în considerare cazul romilor care sunt mobili, UE refuză să recunoască faptul că responsabilitatea pentru includerea socio-economică a romilor și îmbunătățirea vieții lor nu este doar responsabilitatea comunităților romilor și a anumitor țări, ci ar trebui să fie **un efort comun, cu participarea completă a tuturor statelor membre interesate.**

- Romii care sunt cetățeni UE beneficiază de toate drepturile ce derivă din această calitate, în conformitate cu legislația europeană. Uniunea ar trebui să clarifice prin intermediul acestui proiect de Cadru că romii cu cetățenie europeană trebuie tratați la fel ca orice alți cetățeni europeni și să nu fie discriminați. În același timp, UE ar trebui să folosească această oportunitate pentru a-și clarifica poziția față de posibilul impact, și forța sa, pe care elementul identitar – tendința de a fi mobili – îl poate avea asupra cetățeniei europene și în particular asupra liberei mișcări a persoanelor.
- Comisia Europeană ar trebui, de asemenea, să utilizeze pe deplin această oportunitate și să sublinieze atât **rolul important al familiei pentru romi**, cât și impactul acesteia asupra măsurilor ce urmează a fi luate privind educația, accesul la piața muncii, la servicii de sănătate, la locuințe, precum și la libertatea de mișcare a persoanelor.

Este de regretat decizia Comisiei de a nu aborda recentele măsuri represive luate de unele vechi state membre împotriva romilor. Deși prezentul Cadru UE pentru romi se focalizează în mod deosebit asupra integrării socio-economice a romilor, nu există nicio justificare pentru necondamnarea acestor măsuri, cu atât mai mult cu cât documentul provizoriu este un Cadru al UE.

Strategiile naționale: un instrument eficace? Cazul României

Principalul instrument propus în Cadrul UE pentru promovarea integrării romilor este adoptarea strategiilor naționale sau, în cazul statelor care dispun deja de asemenea strategii, modificarea acestora, astfel încât să includă cel puțin cele patru obiective minime de integrare. De asemenea, trebuie menționat faptul că, în conformitate cu principiul de subsidiaritate, intenția UE nu este de a înlocui responsabilitatea statelor membre față de romi, ci mai degrabă de a o completa, încurajând statele membre să o adopte și să dezvolte strategii naționale comprehensive pentru integrarea romilor.

Strategiile naționale ar trebui să fixeze obiective naționale pentru a crea punți de legătură cu restul populației. Acest lucru urmează să fie făcut de fiecare stat membru în funcție de numărul de romi ce trăiesc pe teritoriul său și de situația specifică națională a populației romi. Strategiile naționale ar trebui acompaniate de finanțări suficiente, să includă mecanisme de monitorizare și un mecanism de revizuire. Societatea civilă romă, precum și autoritățile

naționale, regionale și locale urmează să participe la crearea, implementarea și monitorizarea strategiilor naționale.

Experiența României este un exemplu interesant pentru a explora eficiența strategiilor naționale ca instrument pentru realizarea integrării sociale și economice a romilor. Guvernul român a adoptat *Strategia Națională pentru Îmbunătățirea Situației Romilor* în 2001, aceasta fiind proiectată de către autoritățile guvernamentale cu ajutorul ONG-urilor române și al experților europeni. Scopul acesteia era de a îmbunătăți situația socială și economică a romilor. Strategia a fost prevăzută pentru o perioadă de 10 ani (2001-2010) și conținea 10 domenii: dezvoltare comunitară, securitate socială, sănătate, accesul la locuri de muncă, justiție, protecția copilului, educație, cultură, comunicare și participare civică. Principalele obiective ale strategiei au fost: lupta împotriva discriminării, garantarea șanselor egale pentru o viață decentă, conservarea identității și culturii române, încurajarea participării romilor la viața economică, socială, culturală și politică a societății românești, precum și creșterea implicării autorităților locale în crearea și aplicarea măsurilor luate pentru integrarea romilor.

Per ansamblu, Strategia a dat o serie de rezultate. În mod specific, aceasta a produs un cadru instituțional, cu birouri și experți la diferite nivele de autoritate (guvernamental, regional și local). A creat, de asemenea, noi instituții, precum mediatorii școlari sau de sănătate, care au rolul de a facilita comunicarea între romi și personalul medical și educativ, și deci, de a îmbunătăți accesul romilor la servicii de sănătate și educative. Mulțumită strategiei naționale, o serie de proiecte au fost create și finanțate. Aceste proiecte vizau să asiste romii în: construirea de case, reabilitarea infrastructurilor, crearea de activități menite să genereze venituri, îmbunătățirea imaginii romilor în sânul populației majoritare, eliberarea de certificate de naștere și alte documente de identitate.

Totuși, Strategia nu a avut numai succese, unul dintre cele mai rezonante eșecuri fiind târgul anual de locuri de muncă ce nu a atras un public rom suficient de mare.

Deși crearea strategiei românești pentru romi a beneficiat de expertiza ONG-urilor și a fost aprobată de experții europeni, punerea sa în aplicare a fost foarte problematică din cauza resurselor insuficiente, a schimbărilor frecvente de structură instituțională și chiar a intereselor partizane.

Experiența României, și a altor țări care au adoptat deja asemenea strategii naționale (Slovacia, Bulgaria, etc.), ar trebui să fie luate în considerare în viitor. Câteva puncte ar trebui, în mod deosebit, să fie analizate:

- Este nevoie de mai mult decât voință politică pentru a avea un impact substanțial asupra situației romilor. Timpul este un factor cheie, la fel ca și calitatea experților. O investiție solidă în educarea lor este, de asemenea, necesară.
- Măsurile luate trebuie să fie flexibile pentru a se putea adapta realităților locale și nevoilor reale ale comunităților.
- Când presiunea asupra României din timpul procesului de aderare la UE a dispărut, autoritățile au fost mai puțin interesate de îmbunătățirea situației romilor. Cadrul UE pentru romi trebuie deci să creeze un mecanism robust de monitorizare.

Concluzii

În mod cert, proiectul de Cadru UE pentru romi are o serie de merite: definește obiective importante, încearcă să asimileze lecțiile învățate, în mod special legate de procedurile de finanțare, și are în vedere crearea unui mecanism de monitorizare. Făcând aceste propuneri, Cadrul UE apare ca fiind orientat către rezultate. Acesta dovedește, de asemenea, că încearcă să facă pași concreți prin faptul că alege să favorizeze acțiuni la diferite nivele, un dialog activ cu romii și o creștere adecvată, sustenabilă și inclusivă.

Dar, așa cum am arătat în acest raport, există o serie de lipsuri în document, cea mai notabilă fiind lipsa unei poziții asupra mobilității romilor în cadrul UE și asupra recentelor măsuri represive luate de unele dintre vechile state membre.

Pentru a rezuma, recomandările noastre pentru Cadrul UE pentru Roma sunt următoarele:

- Copiii romi să fie asistați până la terminarea școlii generale.
- Condițiile romilor să fie îmbunătățite într-un efort integrat destinat de asemenea și majorității populației.
- Să se țină cont de importanța familiei pentru romi.
- Să se prezerve ocupațiile lor tradiționale și să se certifice competențele lor practice.
- Să fie chestionate tradițiile patriarhale (căsătoria între minori, etc.).
- Să fie consultate comunitățile în mod direct și regulat.
- Să se clarifice dacă mobilitatea romilor – considerată ca un element de identitate – are un impact asupra cetățeniei europene și asupra libertății de mișcare a persoanelor.

Bibliografie

- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, Un Cadru UE pentru Strategiile Naționale de Integrare a Romilor până în 2020, Bruxelles, COM (2011) 173/4.
- Asociația Europeană de Apărarea a Drepturilor Omului, *The European Framework for Roma integration: AEDH calls upon European Union to strengthen its position and take into consideration acts of violence against Roma*, Bruxelles, 27 aprilie 2011.
- Ignățoiu-Sora Emanuela, *La construction d'un régime juridique pour la protection des Roms*, teză de doctorat, Institutul Universitar European, Florența, 2010.
- Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei Guvernamentale pentru Îmbunătățirea Situației Romilor din România, Cluj-Napoca, Q.E.D. Publishing, 2004.
- Banca Mondială, *Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, the Czech Republic, Romania and Serbia*, septembrie 2010